

ชื่อ การบังคับใช้และนิยามศัพท์

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. ๒๕๕๑”

อธิบาย มาตรานี้กำหนดชื่อของกฎหมาย

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

อธิบาย มาตรานี้เป็นวันบังคับใช้ของกฎหมาย เมื่อกฎหมายประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ วันที่บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ก็คือ ตั้งแต่วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เป็นต้นมา

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“**ความผิดปกติทางจิต**” หมายความว่า อาการผิดปกติของจิตใจที่แสดงออกมาทางพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด ความจำ สติปัญญา ประสาทการรับรู้ หรือการรู้เวลา สถานที่หรือบุคคล รวมทั้งอาการผิดปกติของจิตใจที่เกิดจากสุรา หรือสารอื่นที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

“**แพทย์**” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วย วิชาชีพเวชกรรม

“**จิตแพทย์**” หมายความว่า แพทย์ ซึ่งได้รับวุฒิมบิตร หรือหนังสืออนุมัติ เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญ ในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม สาขาจิตเวชศาสตร์หรือสาขาจิตเวชศาสตร์เด็กและวัยรุ่น

“**พยาบาล**” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วย วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

“**ผู้ป่วย**” หมายความว่า บุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต ซึ่งควรได้รับการบำบัดรักษา

“ผู้ป่วยคดี” หมายความว่า ผู้ป่วยที่อยู่ระหว่างการสอบสวน ใต้สวน มูลฟ้องหรือพิจารณาในคดีอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนหรือศาลสั่งให้ได้รับการตรวจหรือบำบัดรักษา รวมทั้งผู้ป่วยที่ศาลมีคำสั่งให้ได้รับการบำบัดรักษา ภายหลังมีคำพิพากษาในคดีอาญาด้วย

“ภาวะอันตราย” หมายความว่า พฤติกรรมที่บุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตแสดงออก โดยประการที่น่าจะก่อให้เกิดอันตราย ร้ายแรง ต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของตนเองหรือผู้อื่น

“ความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา” หมายความว่า สภาวะของผู้ป่วยซึ่งขาดความสามารถในการตัดสินใจ ให้ความยินยอมรับการบำบัดรักษา และต้องได้รับการบำบัดรักษาโดยเร็ว เพื่อป้องกันหรือบรรเทาให้ความผิดปกติทางจิตทวีความรุนแรง หรือเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับผู้ป่วยหรือบุคคลอื่น

“การบำบัดรักษา” หมายความว่า รวมถึง การดูแลช่วยเหลือผู้ป่วย ทางกายภาพและทางสังคม

“สถานบำบัดรักษา” หมายความว่า สถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิต ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้*

“คุมขัง” หมายความว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลด้วยอำนาจของกฎหมาย โดยการคุมตัว ควบคุม กัก กักกัน ชัง กักขัง จำขังและจำคุก

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติ

“คณะกรรมการสถานบำบัดรักษา” หมายความว่า คณะกรรมการสุขภาพจิตระดับสถานบำบัดรักษา

* ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องรายชื่อสถานบำบัดรักษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้หน่วยงานในสังกัดกรมสุขภาพจิต ๑๗ แห่ง ในสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ๒๐ แห่ง สังกัดกรมการแพทย์ ๑ แห่ง สังกัดสำนักงานการอุดมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ๓ แห่ง เป็นสถานบำบัดรักษาตามพระราชบัญญัตินี้ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๒ เล่ม ๑๒๖ ตอนพิเศษ ๖๒ ง หน้า ๔๔-๔๖

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติกรตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมสุขภาพจิต

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

อธิบาย มาตรานี้เป็นนิยามศัพท์ที่ใช้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้

ลักษณะของคำนิยามที่ใช้ในกฎหมายมีความมุ่งหมายอยู่ ๒ ประการ

คือ

๑. เป็นการอธิบายของคำนั้นๆ ที่มีความหมายเฉพาะในพระราชบัญญัตินั้นๆ

๒. เป็นการย่อคำให้สั้นในกรณีที่บทบัญญัติใช้คำนั้นซ้ำๆ กันในมาตราต่างๆ เป็นการประหยัดที่ไม่ต้องเขียนคำเต็ม แม้ว่าคำเหล่านั้นจะมีความหมายธรรมดา

อย่างไรก็ตาม บางคำนอกจากกำหนดให้มีความหมายพิเศษแล้ว ยังต้องการให้ใช้ซ้ำได้อย่างสั้นๆ อีกด้วย เป็นความประสงค์ทั้ง ๒ ประการพร้อมกันเลย

ความหมายของคำว่า **“ความผิดปกติทางจิต”** ในกฎหมายฉบับนี้ นิยามให้หมายถึง ความผิดปกติทางจิตในบางกลุ่มเท่านั้น มิได้หมายถึงความผิดปกติทุกประเภท (Mental Disorder) ที่จัดแบ่งไว้ในกาแบ่งแยกของโรคระหว่างประเทศขององค์การอนามัยโลกครั้งล่าสุด (International statistical classification of diseases and related health problems 10th Revision 1992 หรือ ICD 10) แต่กลุ่มที่น่าจะอยู่ในความหมายของความผิดปกติทางจิต ความนิยามข้างต้น ได้แก่

๑. กลุ่มความผิดปกติทางจิตที่เกิดจากพยาธิสภาพของสมอง (Organic symptomatic mental disorder) เช่น กลุ่มสมองเสื่อม (Dementia) และโรคต่างๆ ของสมองที่มีอาการทางจิต

๒. กลุ่มความผิดปกติทางจิต ที่เป็นโรคจิตเภทและหลงผิด

๓. กลุ่มความผิดปกติทางอารมณ์ (Mood or affective disorders)
๔. กลุ่มปัญญาอ่อน (Mental retardation)
๕. กลุ่มความผิดปกติทางจิตและพฤติกรรมที่เกิดจากการใช้สุราและ

สารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งรวมยาเสพติดทั้งหลายด้วย

ความผิดปกติทางจิตกลุ่มอื่น ๆ น่าจะไม่เกี่ยวกับความผิดปกติทางจิตตามความหมายในพระราชบัญญัตินี้

สำหรับคำว่า “แพทย์” “จิตแพทย์” และ “พยาบาล” นั้น ที่ต้องนำมาบัญญัติไว้ในนิยามศัพท์นี้ ก็เพื่อให้เป็นคำที่สั้น เมื่อนำไปใช้ซ้ำๆ ในกฎหมาย และเน้นให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ได้รับอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วย วิชาชีพนั้น ทั้งนี้ในความหมายที่ใช้กันโดยทั่วไป คำว่า แพทย์ จิตแพทย์ และพยาบาลนั้น มิได้เจาะจงถึงผู้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพ

คำว่า “ผู้ป่วย” ในกฎหมายนี้มิได้หมายถึง ผู้ป่วยทางกายหรือทางจิตโดยทั่วไป แต่ให้หมายถึง บุคคลที่มีความผิดปกติทางจิตตามกฎหมายนี้ ที่ควรได้รับการบำบัดรักษา

คำว่า “ผู้ป่วยคดี” มีความหมายเฉพาะผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา ที่อยู่ระหว่างการถูกสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาคดีอาญาในศาล ซึ่งพนักงานสอบสวน หรือศาลสั่งให้ได้รับการตรวจหรือบำบัดรักษาและรวมถึงผู้ที่ถูกศาลสั่งให้ได้รับการบำบัดรักษา ภายหลังคดีสิ้นสุดแล้วด้วย การกำหนดคำนี้ไว้ในกฎหมายก็เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา ๑๔ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

มาตรา ๑๔ ในระหว่างทำการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้นเสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้น มาให้ถ้อยคำหรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ใ้แจ้งการสอบสวน ใ้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาไว้ จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถจะต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้น ไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ช้าหลวงประจำจังหวัด หรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ ตามแต่จะเห็นสมควร

กรณีที่ศาลงดการใ้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ดังบัญญัติไว้ในวรรคก่อน ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีเสียชั่วคราวก็ได้

คำว่า “**ภาวะอันตราย**” เน้นไปที่พฤติกรรมของผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต ที่แสดงออกให้เห็นทั่วไปเห็นได้ว่า พฤติกรรมนั้นน่าจะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้นั้นเอง หรือของผู้อื่น เช่น ผู้ที่มีพฤติกรรมพยายามทำลายชีวิตตนเอง หรือผู้ที่มีพฤติกรรมที่แสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อผู้อื่นโดยไม่มีมูลเหตุจูงใจ

คำว่า “**ความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา**” หมายถึง สภาวะของผู้ป่วยที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่า ตนควรเข้ารับการรักษา เพราะเขาไม่เข้าใจว่าตนป่วยเป็นความผิดปกติทางจิต ที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาโดยเร็ว เพื่อป้องกันหรือบรรเทาอาการความผิดปกติทางจิตทวีความรุนแรงขึ้น หรือเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวเขาเองหรือผู้อื่น ทั้งๆ ที่ขณะนั้นผู้นั้นอาจมิได้อยู่ในภาวะอันตรายก็ได้

คำว่า “**การบำบัดรักษา**” “**สถานบำบัดรักษา**” และ “**คุมขัง**” กฎหมายนี้กำหนดให้มีความหมาย ต่างไปจากความหมายที่เข้าใจกันทั่วไป

นอกจากนั้นคำนิยามศัพท์ที่เหลือเป็นคำที่มีความหมายในลักษณะที่ ย่อใ้คำสั้นลง เพื่อสะดวกในการบัญญัติซ้ำในมาตราต่าง ๆ

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกระเบียบและประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

อธิบาย มาตรการนี้เป็นบทให้อำนาจทั่วไปของรัฐมนตรีรักษาการ ส่วนการออกระเบียบและประกาศที่จะออกได้ ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้โดยเฉพาะในตัวมาตราต่างๆ อีกด้วย